

K.A. Suvanto

Suomen kieli Amerikassa (1929)

**Johdantoluku kirjasta: K.A. Suvanto, Hauska kirja. Julkaissut
Amerikan Suomalaisten Sosialististen Kustannusliikkeiden Liitto.
Työmies Print, Superior, Wisconsin 1929 (s. 8-9)**

Siirtolaisuusinstituutti – Migrationsinstitutet

Turku – Åbo 2004

<http://www.migrationinstitute.fi>

Suomen kielestä Amerikassa

(vuonna 1929 julkaistussa alkuperäistekstissä ei ole otsikkoa)

Amerikassa on yli 100 miljoonaa sellaista ihmistä, jotka eivät osaa suomen kieltä. Suurin osa heistä ei sitä tarvitsekaan. Mutta niille amerikalaisille, jotka joutuvat vuosikausia elämään läheisessä yhteydessä suomalaisten kanssa, on suomenkielen taidosta kieltämättä hyötyä. Ja sellaisia amerikalaisia ovat Amerikan suomalaisten "toiskieliset" lapset.

Yleensä Amerikan suomalaisten lapset sonkottavat suomea jonkun verran, tavallisesti vanhempiensa käyttämällä murteella. Yksi "hoastaa" savoa, toinen "päästelöö pohojalaasta" - sikäli nimittäin kuin lainkaan "hoastaa" tai "päästelöö", mutta useimmiten loppuvat suomen kielen sanat kesken asiaa selittäissä, niin että pitää ruveta pistelemään engelskaa, jolla asian selittäminen käy sujuvammin. Tämä on luonnollista amerikalaisissa oloissa. Suomen kielellä ei ole luonnollisia elämisenmahdollisuuksia amerikalaisella maaperällä, puhumattakaan kehittymismahdollisuuksista. Tosin se tavallaan toisinaan kehittyikin ja vahingossa voi "maassa syntynyt" suomalainen sanoa jonkun asian sattuvammin kuin "vanhan maan" ihminen olisi osannutkaan sanoa. Esimerkkinä tästä voi mainita erään pojan tiedotuksen auto-onnettomuudesta. Juopuneelta auton ajurilta oli yhteentörmäyksessä pää halennut ja aivot valuneet tielle. Poika, joka tapauksen näki, juoksi kotiinsa ja selitti, että mieheltä "pää särkyi ja järki juoksi tielle." Suomen kielen professori vanhan maan yliopistosta ei varmaankaan voisi antaa sattuvampaa kuvausta juopuneelle auton ajurille tapahtuneesta onnettomuudesta.

Pyrkiä opettamaan suomen kieltä kunnollisesti Amerikan suomalaisten lapsille, on yleensä ylivoimaiseen tehtävään ryhtymistä, vaikka kylläkin toisinaan taajemmilla suomalais-asutuksilla suomalaiset nulikat panevat neekerienkin lapset suomea puhumaan. Eräs Amerikassa syntynyt, ruotsalaisen äidin ja ranskalaisen isän poika oli oppinut suomea leikkitovereiltaan, jotka olivat suomalaisten lapsia. Ylvästellen suomen kielen taidollaan kehäsi tuo nuori amerikalainen suomeksi: "Mun äiti on ruottalainen ja isä ranskalainen, mutta itte min' oon suomalainen."

Tämä kokoelma runon näköisiä pätkiä on alunpitäin syntynyt "ilman aikojaan" yrityksistä opettaa suomea "tämän maan syntyisille" nulikoille. Useiden pätkäin tarkoituksena on vain kiinnittää huomiota suomen kielelle ominaisiin sanontatapoihin. Siinä tarkoituksessa, että "tämän maan syntyinen" nulikka suppeine sanavarastoineen voisi jotenkuten ymmärtää mitä lukee, on tarkoituksellisesti vältetty kaikkia oudompia sanoja ja pääasiانا pidetty totuttelu lukemaan suomea käytännöllisiä kotitarpeita varten. Siellä missä vanhemmat ovat niin amerikalaituneet, että täysin hallitsevat englannin kieltä, siellä ei luonnollisesti suomenkieltä kotioloissakaan tarvita. Mutta niissä kodeissa, joissa vanhempien suomen kielen taito on puutteellista, joudutaan suomea käyttämään pakosta. Usein vanhempien ja lasten välinen keskustelu käy siten, että vanhemmat puhuvat suomea ja lapset vastaavat englannin kielellä. Vanhemmat näet ymmärtävät englantia, vaikka puhuminen on hankalaa, ja lapset taas omasta puolestaan ymmärtävät suomea, vaikka sen puhumisesta ei tahdo tulla mitään. Tämän tapaisissa tilanteissa voisi pieni kielitaidon lisäys molemmiin puolin olla hyödyksi. Vanhemmat oppivat hiljakseen englannin kieltä, ja jos lapset voivat hieman kartuttaa suomenkielen sanavarastoaan ja lisätä suomen kielen ymmärtämisen ja puhumisenkin taitoa, niin kohtaavat vanhemmat ja lapset kielikysymyksen alalla toisensa ikäänkuin puolimatassa. Siellä täällä on perheitä, joissa

kielikysymys erottaa vanhempia ja lapsia siinä määrässä, että miltei tarvitaan tulkkia yrittäessä päästä yhteisymmärrykseen melko jokapäiväisissäkin asioissa. Eikä tästä voi syytellä vanhempia paremmin kuin lapsiakaan. Leivän hankinta on riistänyt vanhemmilta tilaisuuden seurustella lastensa kanssa, lasten eläessä englanninkielisen koulun ja englanninkielisen leikkitoverijoukon muodostamassa maailmassa.

Osa tässä kokoelmassa olevista pätkistä on parina kesänä käytetty suomen kielen tunneilla joissakin lasten kesäkouluissa, ja ovat opettajat sanoneet niiden vastanneen tarkotustaan välipaloina, ja voivat antaa aihetta luokka käsitteitä valaiseville keskusteluille. Esimerkiksi juttu karkuun päässeestä tiikeristä huomauttaa, että ihmishenki ei "bisneksessä" merkitse mitään, vaan on "rahan teko" kaikki kaikessa. "Kallis peukalo" on kuva yksityiskauppiasta, kun taas sitä seuraavalla sivulla oleva pätkä antaa aiheen selittää, että tavaroita ei kapitalistisessa yhteiskunnassa yleensä valmisteta käyttöä, vaan liikevoittoa varten. Näiden perässä seuraa juttu poikien luistinradasta, joka havainnollisesti esittää yhteistoiminta-periaatteita. Näin nämä neljä pätkää tarjoavat tukikohtia koetettaessa yksinkertaisella tavalla saada lapsia ymmärtämään, että järjestynyt työväestö osuustoiminta- y.m. harrastuksineen edustaa pyrkimystä oikeudenmukaisempaan ja parempaan yhteiskuntamuotoon kuin on kapitalistinen voittoilu-järjestelmä. Lunnollisesti eivät lapset noita ajatuksia voi itsenäisesti kehitellä, mutta on pätkien tarkotuksena antaa kesäkoulujen ja sunnuntai- ja lauantai-koulujen opettajille mukavia lähtökohtia heidän koettaessaan suorittaa arvokasta, mutta vaikeaa tehtäväänsä.

Poimintoja "Hauskan kirjan" sivuilta:

SUOMEN SUOMEA JA AMERIKAN SUOMEA

*Siellä Suomessa lapiolla lapioidaan,
täällä sovelilla sovellamme.
Siellä kun ei mitään ole taskussa,
täällä on natinkia poketissamme.
Siellä vene kun nähdään järvellä,
täällä näemme leekillä pootin.
Siellä kärryille kuorma lastatahan,
täällä vääkeniin lootaamme lootin.
Siellä Suomessa vuokrataan huoneita,
vaan täälläpä räntätään ruuma.
Siellä kylmänä aikana lämmitetään,
täällä hiitataan, että on kuuma.
Polkupyörä, juna ja katuvaunu
ovat kulkuneuvoja siellä,
täällä paisikkeli ja striitkaara
ynnä treinikin rautatiellä.
Mikä rikki on, se Suomessa korjataan,
mutta täällä se fiksatahan.
Ja jos siellä jotakin sekotetaan,
niin täällä sitä miksatahan.*

VIINAN VAIKUTUS

*'Amerikassa on paikka, nimeltä Kuparisaari,
jossa oli eräs vanha, juoppo vaari.
Hänet viina teki aina vain pöhlömmäksi.
Sunnuntaina hän humalassa metsään läksi;
oli päänsä kai jo pahasti vialla,
kun ratsastaa hän koitti piikkisiällä.*

METSÄTYÖLÄISET JA INTIAANI

*Metsämiehet kirveillään ja sahoillaan
kaatoivat puita hiki-hatussaan.
Sattuipa paikalle intiaani-ukki
juuri, kun ryskyen kaatui tukki.
Nähdesssä metsämiesten ponnistukset kovat,
tuumi intti: "Hulluja nuo valkonaamat ovat,
kun puitakin ryhtyvät kaatelemaan,
vaikka tuuli ne kaataisi aikanaan."*

PITKÄNENÄINEN MIES

*Asui Alaskassa mies, nimeltä Kustaa Koli.
Tällä Kustaalla niin pitkä nenä-hoito oli,
että kärpäsen pois nenän päästä ajaakseen,
otti aina hän eteenpäin askeleen —
että nenän päähän ulottua vois
ja kärpäsen sais huiskastua pois.*

*Niin pitkää nenää
ei juuri käytetä enää.*

TAAS TUO KÄRPÄ-
NEN ON MINUN NENÄNI
PÄÄSSÄ, VAIKKA MINUUT-
TI SITTE KÄVIN
AJAMASSA POIS SEN

KYLÄN KEHNOIN MIES

*Kun miehet oli lakossa, niin Ananias Luikki
kaivannolle takatietä yksinänsä puikki.*

*Luikki tahtoi herroille mieliksi olla,
työtä tehdä lakonalaisella kaivannolla.*

*Miehet sanoi Luikista: "Hää, katsokaapas raukkaa,
kun se, kehno, rikkuriksi kaivannolle laukkaa!"*

*Luikkia he vihasivat joka-ainut miesi,
kaikki pikku pojatkin ja tytöt myöskin tiesi,
että KYLÄN KEHNOIN MIES on Ananias Luikki,
kun hän sinne kaivannolle rikkuriksi puikki.*

